

(۱۱×۶)، اندازه: ۱۷×۱۱ اسم [ف: ۱۴-۳۶۹۱].

● لغات فقه / فقه / فارسی

loqāt-e feqh

ترجمه لغت های ابواب فقهی است.

شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۱۶۴۷/۳

آغاز: جد = بخت، جد = کوشش ... وضع = نهادن  
خط: نسخ، کا: عبدالله بن محمد بن مسعود، تا: ۲۷ ربیع الاول  
۵۵۵ق؛ افتادگی: آغاز؛ ۳۳گ (۳۶-۶۸)، اندازه: ۱۵×۱۱/۵ اسم  
[نسخه پژوهی: ۳-۱۶۲]

● لغات قدیمه جغرافیائی / جغرافیا / فارسی

loqāt-e qadīme-ye joqrāfiyā'ī

شیرازی، محمّد حسین بن فخرالدین، ق ۱۴ قمری  
šīrāzī, mohammad hoseyn ebn-e faxr-od-dīn (- 20c)  
تاریخ تألیف: اوایل ربیع الاول ۱۳۱۷ق؛ محل تألیف: تهران  
نام جغرافیایی شهرهای قدیم را به ترتیب حروف الفبا تنظیم  
نموده است با تعیین موقعیت جغرافیایی آنها.

اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۶

آغاز: حرف الف ممدوه آنا شهری بوده است واقع در مملکت  
منگیرلی و در دهنه رود فاز که به قریه دنکیز می ریزد  
خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۱۳۱۷ق؛ جا: تهران؛ مصحح؛ از  
کتاب های عبدالحسن سپتیا؛ جلد: تیماج، ۲۶۷گ، اندازه:  
۱۸×۱۱ اسم [ف: ۱-۵۳]

سه لغات قرآن < لغت نامه

● لغات القرآن / لغت، علوم قرآن / عربی

loqāt-ol qor'ān

ابن عباس، عبدالله بن عباس، ۳ - ۶۸ قمری  
ebn-e 'abbās, 'abd-ol-lāh ebn-e 'abbās (625 - 688)

رساله مختصری است در الفاظ قرآن به روشی ابتکاری، بدین  
صورت که به ترتیب از سوره های قرآن الفاظی را انتخاب کرده  
و مشخص می کند که هر لفظی از لغات و لهجه های کد امیک از  
قبایل عرب یا غیر عرب است. به عنوان مثال، بخشی از الفاظ  
سوره بقره از این رساله نقل می شود: «البقرة قول الله عزوجل قالوا  
أنومن كما آمن السفهاء السفهاء كنانه، و قوله رعداً یعنی الخصب  
بلغة طی، و قوله فأخذتكم الصاعقة بلغة عمان، و قوله رجراً یعنی  
العذاب بلغة هذیل ...، و قوله و لبس ما شروا به أنفسهم یعنی باعوا  
بلغة هذیل، و قوله تلك أمانیهم بلغة قریش، و قوله الا من سفه نفسه  
یعنی من خسر نفسه بلغة طی، و قوله ابراهیم بلغة توافق السریانیة،

قوله وسطاً یعنی عدلاً بلغة قریش ...». در صفحه عنوان نسخه  
چستریبتی ش ۴۲۶۳، این رساله چنین معرفی شده است: «کتاب  
لغات القرآن عن ابن عباس رضی الله عنه لمحمد بن علی بن  
المظفر المعروف بالوزان الحینفی، لغة قریش و هذیل و کنانة و  
خنعم و الخزرج و اشعر و صین و النبطة و جرهم و قیس بن عیلان  
و الحبشة و السریانیة و بربر و الیمن و ازدشنوة و کنده و تمیم و  
هجره و العبرانیة و حمیریة و مدین و لخم و سعد العشریة و  
حضر موت و القبط و الروم و سدوس و العمالقة و الحجاز و  
جدام و انمار و غسان و مذحج و خزاعة و غطفان و سبا و عمان و  
الفرس و بنی حنیفة و تغلب و طی و عامر بن صعصعة و اوس و  
مزینة و ثقیف». صلاح الدین منجد در مقدمه تحقیق این رساله  
می نویسد: «لغات القرآن موضوع جلیل ذوشأن ... و کتابنا هذا،  
هو أحد الكتب التي ألفت في هذا الباب. فقد أفرد لما في القرآن  
من لغات القبائل و الامم. رتب الكتاب على السور، فهو يبدأ لبقرة  
حتى ينتهي الى آخر سورة، و يسرد ما في كل سورة من ألفاظ  
الامم الاخرى كالفرس و الروم و الأنباط و السريان و العبرانيين.  
فهو من هذه الناحية يبين لنا مصادر القرآن اللغوية، و يلقي ضوءاً  
على لغات القبائل قبيل الاسلام و يحدد نسبة ما أخذ القرآن من  
ألفاظ كل قبيلة من هذه القبائل ... و هو يكاد يكون الكتاب الأول  
الذي وقع بين أيدينا و أفرد لهذا الموضوع ... و هذا الكتاب يدلنا  
على ان القرآن قد أخذ من ألفاظ قریش بأوفر نصیب ... و بعد  
قریش، نجد ألفاظ هذیل، ثم کناية، ثم حمیر، ثم جرهم، ثم  
تمیم، و قیس عیلان، ثم خنعم، و ازدشنوة، و أهل عمان، ثم طی  
و مذحج و مدین و غسان، ثم بنی حنیفة و حضر موت و أشعر، ثم  
أنمار، ثم خزاعة و بنی عامر و لخم و کنده، ثم سبا و أهل الیمامة  
و مزینة و ثقیف و سدوس و سعد العشریة و العمالقة و عذرة و  
الأزد و تغلب و الأوس و همدان ... و هكذا نجد أن القرآن قد  
ضم ألفاظاً من معظم القبائل. و هذا الأمر یومیء الى غاية سياسة  
قصد اليها النبي عليه صلوات الله، هي: توحيد العرب، و جعل  
القرآن كتاباً تجدد فيه كل قبيلة من ألفاظها الخاصة بها، ثم ايجاد  
لغة واحدة تكون اللغة الرسمية للعرب جميعاً هي تلك اللغة  
الكاملة التي نجدها في القرآن».

نسخه های شناخته شده از رساله لغات القرآن: ۱. نسخه شماره  
۱۶۰۴ دارالکتب ظاهریه دمشق، به خط محمد بن محمد بن  
مرتضی در ۶۵۲ق در مصر؛ ۲. نسخه شماره ۱۵۷۴ مکتبه جامع  
کبیر صنعا در یمن کتابت شده در ۸۳۴ق؛ ۳. نسخه شماره ۴۲۶۳  
کتابخانه چستریبتی در ایرلند جنوبی، به خط محمد بن  
عبدالرحمن صفدی در ۸۷۵ق؛ ۴. نسخه شماره ۹۱ کتابخانه اسعد  
افندی در ترکیه، کتابت شده در ۹۴۹ق؛ ۵. نسخه شماره ۶۲۵۵  
کتابخانه آستان قدس رضوی که در فهرست (ج ۱۳، ص ۳۲)  
ناشناخته مانده است.

صلاح الدین منجد در سال ۱۳۶۵ق این رساله را از روی نسخه  
دارالکتب ظاهریه تصحیح و تحقیق کرده و مطبعة الرسالة در

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فخا)؛ بیست و هفت؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

DIA 276265

جمهوری اسلامی ایران؛ ۲۰۱۳/۱۳۹۰